

จุดมุ่งหมายและโครงสร้างของคณะรัฐประหาร

คณะรัฐประหารได้ถือเอาความเดือดร้อนของประชาชนในทางเศรษฐกิจเป็นสาเหตุสำคัญในการทำรัฐประหาร ดังที่คำแถลงการณ์ฉบับที่ ๑ และคำปรารภของรัฐธรรมบัญญัติ ๒๔๙๐ ได้กล่าวถึงแต่เฉพาะรัฐบาลไม่สามารถแก้ไขภาวะความเดือดร้อนของประชาชนในการครองชีพ เจตนารมณ์ในการทำรัฐประหารจึงมาจากปฏิกิริยาของฝ่ายทหารบกแท้ ๆ ที่มีต่อภาวะยุ่งยากของประเทศในขณะนั้น โดยมีจุดมุ่งเบื้องต้นเพื่อเปลี่ยนรัฐบาลหรือตัวบุคคลผู้บริหารประเทศ โดยคิดว่าเป็นการเพียงพอในการแก้ปัญหาของประเทศในขณะนั้น คณะรัฐประหารจึงไม่ได้คิดหาหนทางหรือเสนอโครงการสำหรับเป็นแนวทางในการบริหารประเทศหลังจากยึดอำนาจได้แล้ว เหมือนดังที่คณะราษฎรได้ประกาศหลัก ๒ ประการในการปกครองประเทศ จะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ของพลโทผิน ชุณหะวัณเมื่อทำรัฐประหารเสร็จใหม่ ๆ

- ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ - เมื่อท่านยึดอำนาจได้แล้ว ท่านจะปฏิบัติอย่างไรต่อไป
- พลโทผิน - ผมเองก็ยังไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรต่อไป เพราะยังไม่มีแผน แผนของ ผมก็เพียงยึดอำนาจจากรัฐบาล และมอบให้คนที่มีความสามารถ มีสติปัญญาทางการ เมืองที่จะจรโลงชาติบ้านเมืองใ้รับช่วงงานต่อไป ผมเป็นทหารไม่มีความรู้เรื่องประศาสตร์นโยบายทางการเมือง ซึ่งยุ่งยากและสลับซับซ้อน

ต่อมาเมื่อคณะรัฐประหารเข้ามาเป็นรัฐบาลเสียเอง คณะรัฐประหารก็หาได้วางจุดมุ่งหมายหรือกำหนดเป้าหมายในการปกครองแต่อย่างใด และยังการกลับมาเป็นหัวหน้ารัฐบาลในครั้งนี้จอมพลแปลก พิบูลสงครามมิได้อยู่ในฐานะ "ท่านผู้นำ" ที่มีอำนาจสั่งการเด็ดขาดเหมือนเช่นเช่กก่อน ก็ยังทำให้การดำเนินงานของรัฐบาลภายใต้คณะรัฐประหารขาดหลักการที่แน่นอน การบริหารงานของรัฐบาลจึงหันเหไปตามบุคคลที่มีอำนาจในคณะรัฐประหาร ซึ่งจะเห็นเด่นชัดยิ่งขึ้นเมื่อพิจารณาโครงสร้าง

^๑ ใทยนอย (นามแฝง), ประสพการณ์ ๓๔ ปีแห่งระบอบประชาธิปไตย (พระนคร : แพร่พิทยา, ๒๕๐๔), หน้า ๕๕๑

ภายในคณะรัฐประหารอันประกอบด้วยกลุ่มต่าง ๆ ตามลักษณะการเข้ามาร่วมตัว ดังนี้

๑. กลุ่มจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้แก่บุคคลที่เคยร่วมงานกับจอมพล ป. มาในอดีต อาทิเช่น พันเอกนวม เกตุญาติ, พลตรีปลัด ปลดปรบักษ์ พิบูลภาณุวัฒน์, พลตรีเภา เพียรเลิศ บริภัณฑ์ยุทธกิจ, พลโทมังกร พรหมโยธี

๒. กลุ่มนายทหารนอกประจำการ แต่ได้กลับเข้ารับราชการภายหลังรัฐประหาร ได้แก่ พลโทผิน ชุณหะวัณ, พันเอกกาจ กาจสงคราม, พันเอกกาน จ่านงุมิเวท, พันเอกเผ่า ศรียานนท์ เป็นต้น

๓. กลุ่มนายทหารประจำการซึ่ง เป็นกำลังหลักในการทำรัฐประหาร ได้แก่ พันเอกสฤษดิ์ ธนะรัชต์, พันโทบุญญิติ เทพหัสดิน ณ อยุธยา, พันโทนอม กิตติขจร, พันโทประภาส จารุเสถียร, พันโทละม้าย อุทยานานนท์ เป็นต้น

สำหรับกลุ่มที่หนึ่งนั้น หากพิจารณาสถานภาพของจอมพลแปลก พิบูลสงครามในการกลับมามีอำนาจทางการเมืองในครั้งนี้ จะเห็นได้ว่ารากฐานแห่งอำนาจไม่มั่นคงเหมือนเมื่อก่อน เพราะเหตุว่า

ประการแรก ในสมัยแรกนั้นจอมพลแปลก พิบูลสงครามได้เข้าขึ้นสู่อำนาจด้วยตำแหน่งทางทหาร และเขามามีอำนาจทางการเมืองด้วยความสามารถทางทหาร ได้แก่ การปราบกบฏบวรเดช เป็นต้น และเมื่อเป็นนายกรัฐมนตรีก็นำอำนาจไว้อย่างมั่นคง โดยเป็นทั้งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ผู้บัญชาการทหารสูงสุด และผู้บัญชาการทหารบกด้วยตนเอง แต่ในขณะที่เกิดรัฐประหารจอมพลแปลก พิบูลสงครามเป็นนายทหารนอกประจำการไม่มีตำแหน่งใด ๆ เลย และอยู่ในฐานะไม่ค้ำในสายตาประชาชนเพราะ เป็นผู้นำประเทศไปสู่สงคราม จะมีก็แต่ความนิยมนับถือเป็นการส่วนตัวในหมู่ทหารเท่านั้น คงจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ของพลโทผิน ชุณหะวัณหลังจากทำรัฐประหารเสร็จใหม่ ๆ

- หนังสือพิมพ์ - ท่านคิดจะเชิญจอมพล ป. พิบูลสงคราม มาร่วมงานบริหารประเทศอีกหรือไม่
- พลโทผิน - สำหรับท่านจอมพลนั้น แม้ว่าคุณคิดเห็นของผมกับของท่านจะไม่ตรงกันบ้าง แต่ผมก็ขอเทอคณูท่านจอมพลไว้ เห็นอ้าว

การขึ้นสู่อำนาจของจอมพลแปลก พิบูลสงครามในครั้งนี้ จึงอยู่ในลักษณะมาด้วยมือเปล่า ไม่มีอำนาจใด ๆ ในตัวเองสำหรับที่จะต่อรองตามความต้องการ และความเคารพนับถือส่วนตัวอาจหมดไปหากมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวพัน

ประการที่สอง จอมพล ป. พิบูลสงคราม ไม่มีเจตจำนงมุ่งมั่นอย่างแรงกล้าในการ เป็นผู้นำในการทำรัฐประหาร ดังจะเห็นได้จากพยายามปฏิเสธคำเชิญชวนของพลโทผิน ชุณหะวัณ ดังนี้

"พบครั้งแรกไม่ได้ผล รู้สึกว่าท่านหัวเสียขึ้นทันที พูดเสียงดังคล้ายไม่พอใจข้าพเจ้า และกล่าวว่าจะมาชักชวนใหม่เมื่อคราวอื่นหรือ ผมติดกระดาษมาครึ่งหนึ่งแล้วเพราะการเมือง ครึ่งต่อไปอาจจะถูกลงโทษยิ่งกว่าคราวที่แล้ว ขอให้หยุดพูด ข้าพเจ้าก็ถุกัลมับาน และพิจารณาเห็นว่า ขณะนี้ท่านกำลังชอบเล่นคนไม่ จึงนำคนนั้นมา ๑ มัด ไปให้ทานและช่วยทานปลุกกวย กำลังช่วยทานปลุกกวยไม่อยู่นั้น ก็พูดถึงความจำเป็นของบ้านเมืองด้วยประการต่าง ๆ ทานก็นิ่งเฉย และพูดอ่อนลงบางว่า ชาติไม่ใช่ของเราคนเดียว คนอื่นเขาช่วยได้ผมไป ครั้งที่ ๒ นี้ข้าพเจ้า เห็นจะกล้าแค้นมากเกินไป พอกลับถึงบ้านก็เป็นไข้ไป ๓ - ๔ วัน เมื่อไปพบทานครั้งที่ ๓ ข้าพเจ้าพูดเป็นครั้งสุดท้ายว่าคุยตกลงกับคุณควบคุมทหารในพระนครแล้ว เสียแรงที่นายสร้างบ้านเมืองเจริญมาถึงเพียงนี้ จะไม่สร้างต่อไปอีกหรือ ทานก็นิ่งตามเคย และเห็นขี้เมาทันที ข้าพเจ้าเกือบเสียมารยาทไม่ได้ลาใคร รีบออกเดินออกจากบ้าน ทันใดนั้นท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม รีบเดินมายึดแขนข้าพเจ้าไว้ และข้าพเจ้าก็ลาทานกลับบ้าน"

ท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม กล่าวว่า ตนเองได้พยายามอ่อนวอนจอมพลแปลกให้เข้าร่วมคณะรัฐประหาร เพราะกลัวจะทำให้ไม่สำเร็จ เนื่องจากเป็นห่วงชะตากรรมของบุตรชายทั้ง ๒ คนที่ได้เข้าร่วมคณะรัฐประหารล่วงหน้าก่อนแล้ว

ในวันรัฐประหารจอมพลแปลก พิบูลสงครามก็ไม่ได้เป็นตัวตั้งตัวตีเป็นผู้นำทำรัฐประหารด้วยตนเอง แต่คณะทหารได้เชิญมาเป็นหัวหน้าหลังจากรัฐประหารเรียบร้อยแล้ว ถึงเหตุการณ์ต่อไปนี้^๓

^๑ จอมพลผิน ชุณหะวัณ, เรื่องเดิม, หน้า ๔๕

^๒ Jayanta Kumar Ray, Portraits of Thai Politics. (New Delhi: Orient Longman Ltd., 1972) pp. 209-210

^๓ คณะรัฐมนตรี (จักกิมพ์), เรื่องเดิม, หน้า ๔๕

"พ.อ. เผ่า ศรียานนท์ เป็นผู้รับรองที่จะไปเชิญตัวจอมพล ป. พิบูลสงครามมายังกระทรวง
 กลาโหมให้โลกอนสว่าง... แต่ครั้งเวลาล่วงมาเกือบจะถึง ๕.๐๐ นาฬิกาอยู่แล้ว ก็ยังไม่ปรากฏว่า
 พ.อ. เผ่าฯ สามารถนำตัวท่านจอมพล ป. มาได้ ในที่สุดก็เลยความเป็นคนใจร้อน ๗๗๗ (พ.อ. สฤษดิ์
 ษนะรัชต์ ยศในขณะนั้น) พรอมด้วยทหารติดตามจึงขึ้นรถไปยังบ้านพักของจอมพล ป. พิบูลสงครามที่ซอย
 ชิคลมด้วยตนเอง ไปพบกับ ร.อ. อนันต์ พิบูลสงคราม ๗๗๗ ได้เจรจากับ ร.อ. อนันต์ฯ อยู่นาน
 แต่ ร.อ. อนันต์ก็ไม่ยอมบอกว่าบิดาของตนอยู่ ณ ที่ใด... จนเวลาล่วงเลยไปเกือบได้ ๘.๐๐ นาฬิกา
 พ.อ. เผ่าฯ จึงได้มาที่บ้านชิคลม และบอกว่าได้ติดต่อกับจอมพล ป. พิบูลสงคราม แล้ว รู้สึกว่าท่าน
 ยังหวาดกลัวอยู่ และไม่แน่ใจว่าผู้ใดเป็นคนทำรัฐประหารกันแน่ จึงได้หลบหนีไปพักอาศัยอยู่ที่บ้าน
 พล.ท. ปลด ปลดปรักษ์ ในพื้นที่ที่ทราบว่ามี การรัฐประหาร เกิดขึ้น เมื่อทราบเรื่องแล้วก็ยินดีที่จะร่วม
 มือด้วย จึงได้พากันขึ้นรถไปยังบ้าน พล.ท. ปลดฯ ที่บางโพธิ์ทันที เมื่อไปถึงได้พบจอมพล ป. พิบูล-
 สงครามกับท่านผู้หญิงละเอียดนั่งรออยู่แล้ว เมื่อได้ซักถามกันจนเป็นที่พอใจแล้ว ท่านก็ได้ตกลงใจที่จะ
 ไปร่วมงานด้วย แต่เนื่องจากในตอนนั้น ๗๗๗ ไปพบกับจอมพล ป. นั้น ไม่ได้นำทหารป้องกันติดตาม
 ไปด้วย จอมพล ป. เกรงว่าจะไม่ปลอดภัยจึงต้องให้คนกลับมานำกำลังนักเรียนนายร้อย ๑ คันรถไปรับ
 อีกครั้งหนึ่ง กว่าที่ท่านจอมพล ป. จะมาถึงกระทรวงกลาโหมได้ก็เป็นเวลาสายเกือบ ๑๐.๐๐ นาฬิกา
 แล้ว"

จึงเปรียบเสมือนคนละทหารนำอำนาจมามอบให้จอมพลแปลก พิบูลสงคราม จอมพลแปลกจึงอยู่
 ในฐานะที่ของ เกรงอกเกรงใจผู้ทำรัฐประหารไปในตัว การทวงบุญคุณอาจเกิดขึ้นได้เสมอ

การกลับมาของจอมพลแปลก พิบูลสงครามในครั้งนี้จึงไม่อยู่ในฐานะมีอำนาจสั่งการ เกิดขาด
 เหมือนครั้งก่อน อำนาจทางทหารได้กระจายไปยังผู้ทำรัฐประหาร จะเห็นได้ว่าจอมพลแปลก พิบูล-
 สงครามไม่เข้าดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกเสียเองดังเช่นก่อน แต่ได้ให้ตำแหน่งนี้แก่ พลโทผิน
 ชูณหะวัณ ส่วนตำแหน่งรองผู้บัญชาการทหารบกได้แก่ พลโทกาจ กาจสงคราม นอกจากนี้การวางตัว
 ของจอมพลแปลกก็อยู่ในฐานะลำบากด้วยการระมัดระวังไม่ให้กลุ่มต่าง ๆ ในคณะรัฐประหารเกิด
 ความน้อยเนื้อต่ำใจ โดยต้องทำตัวเป็นกลาง คอยรักษาจุดยืนอำนาจมิให้กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งภายในคณะ
 รัฐประหารมีอำนาจมากเกินไป ดังเช่น การแต่งตั้งให้พันเอกเผ่า ศรียานนท์ นายทหารคนสนิทไปคุม

กำลังตำรวจโดยเป็นรองอธิบดีกรมตำรวจ มียศเป็นพลตำรวจตรี ในขณะที่เดียวกันก็มีอภิเษก
สถิตย์ ขณะรัชต์เป็นผู้บัญชาการกองพลที่ ๑ ซึ่งกำลังในพระนคร และเลื่อนยศเป็นพลตรี เช่นเดียวกัน

ฐานะอันไม่มั่นคงของจอมพลแปลก พิบูลสงครามนี้ ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัด เมื่อเกิดกบฏ
แมนฮัตตัน ๒๕ มิถุนายน ๒๔๙๔ ผู้ก่อการกบฏได้จับจอมพลแปลก พิบูลสงครามไปเป็นตัวประกัน โดย
คิดว่า "การส่งกระจายเสียงจากแถบนี้ตกเป็นเสียงพูดของคุณหลวงพิบูลสงคราม หวังว่าจะเป็นเสียง
ที่กบฏสามารถห้ามทัพยับยั้งการปะทะต่อสู้กันได้ เหตุการณ์อาจสงบระงับลงด้วยการเจรจาประนี-
ประนอมกัน ฟังดูมันเลือนลอยอย่างไรอยู่ มองไม่เห็นท่าทีจะร้ายกันได้ พฤติกรรมมันเป็นเบี้ยล่าง
รอบคอบ ตัวประกันมีน้ำหนักร้อยเหลือเกินในการต่อรอง" นอกจากนี้จอมพลแปลกยังได้เขียนจด-
หมายถึงพลเอกผิน ชุณหะวัณเป็นการส่วนตัว "มีข้อความขอร้องให้จอมพลผินฯ พยายามติดต่อประสาน
ความเข้าใจกับหน่วยทหารต่าง ๆ ในกองทัพบกและตำรวจ อย่าเคลื่อนไหวและปฏิบัติการใช้อาวุธ
โดยทางผู้ใหญ่และผู้ใหญ่จะได้เจรจากันเองอย่างสันติ"^๒

แต่ทางฝ่ายรัฐบาลซึ่งมีนายวรการบัญชา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศเป็นผู้รักษาการ
แทนนายกรัฐมนตรี ไม่ยอมเจรจากับฝ่ายกบฏ กลับยื่นคำขาดให้ยอมแพ้ และในที่สุดก็ได้ตัดสินใจใช้
เครื่องบินทิ้งระเบิดเรือรบหลวงศรีอยุธยา ซึ่งจอมพลแปลก พิบูลสงครามถูกจับอยู่ในนั้น ดังคำแถลง-
การขอให้ออมพลแปลก พิบูลสงครามเสียสละดังนี้^๓

^๑ พลเรือตรีทหาร ข้าหิรัญ, "นาวาตรีมนัส จารุภากับข้าพเจ้า" ที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ
นาวาตรีมนัส จารุภา, ๒๕๑๗, หน้า ๑๑๖

^๒ อานนท์ ปุณฺณทริกาภา, "กรณีแมนฮัตตัน" สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย (รวบรวมและจัดพิมพ์)
เบื้องแรกประชาธิปไตย (พระนคร : มิตรนราการพิมพ์, ๒๕๑๖), หน้า ๘๗๖

^๓ สุภา กาเคอร์, กบฏแมนฮัตตัน, วิทยาลัยแพทยศาสตร์และการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ-
มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖, หน้า ๑๘๗

แถลงการณ์กองทัพอากาศ

ฉบับที่ ๔

กราบเรียน พลฯ ทานจอมพล

การกระทำครั้งนี้เป็นเหตุการณอกุอาจและเรามีแผนการณ์ตามที่ทราบกันแล้วเสมอมา ทั้งนี้ก็เพื่อสมลางรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และเป็นการผิดกฎหมายในแง่กฏ ส่วน พลฯ ทาน ไทกลาววิงวอนมาแล้วทางวิทยุ นั้น ก็คือว่า พลฯ ทานถูกควบคุมตัวโดยพวกกฏ พลฯ ทานถูกบังคับถึงต้องยินยอมตามทหาร เรือบางสวน เช่น ใช้อาวุธบังคับ หรือฝ่ายคอมมิวนิสต์แทรกซึม

อันการกระทำใด ๆ เป็นการมิชอบด้วยกฎหมายบ้านเมืองแล้ว ไม่มีใครภัยได้ ขอพลฯ ทาน ได้เสียสละ เพื่อกฎหมายของประเทศไทยและบ้านเมือง การที่ พลฯ ทานจอมพลขอให้เปิดการเจรจา ด้วยคืนนี้ ก็ขอที่ทหาร เรือที่จะปล่อยให้ พลฯ ทานรวมทั้งรัฐบาลไคมาเจรจากันก่อน

ฉะนั้น การกระทำครั้งนี้ถือว่าเป็นโมฆะทั้งสิ้น ทั้งนี้ ขอ พลฯ ทานได้ยอมเสียสละเพื่อปราบปรามผู้กบฏกอบาน เมือง ซึ่งทั้งหมดเหล่านี้เราทำ เพื่อหลอกลวงประชาชนทั้งสิ้น

(ลงนาม) พลอากาศเอก พัน ร. ฤทธาคนี
ผู้บัญชาการทหารอากาศ
กองทัพอากาศ คณเมือง

เหตุการณกฏแผนฮั้วกันจึงแสดงให้เห็นว่า จอมพลแปลก พิบูลสงครามมิได้มีความสำคัญถึงขนาดว่า หากขาดจอมพลแปลกเสียแล้วคณะรัฐประหารจะอยู่ไม่ได้ คณะรัฐประหารยอมสละจอมพลแปลกไป เพื่อความอยู่รอดของคณะรัฐประหาร กลุ่มของจอมพลแปลก พิบูลสงครามจึง เป็นเพียงกลุ่ม "ผู้หลักผู้ใหญ่" ที่คณะรัฐประหารยอมรับฟัง แต่อาจไม่ยอมทำตามก็ได้

กลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มนายทหารนอกประจำการ ถึงแม้ว่าจะเป็นผู้เริ่มก่อหวอดรัฐประหาร แต่หลังจากรัฐประหารกลุ่มนี้ไม่ได้เข้าบริหารประเทศเสียเอง ปล่อยให้จอมพลแปลก พิบูลสงคราม

ดูแลในการจัดตั้งรัฐบาล สำหรับตัวจอมพลผืน ขุนพะวงตนเองไต่ถามทักไต่ถามว่า "มีบุคคลเป็นส่วนมาก
 วิชาการศึกษาจนถึงตัวข้าพเจ้าเอง เป็นผู้นำทำการรัฐประหาร แล้วเหตุใดจึงไม่เป็นนายกรัฐมนตรี เสียเอง
 เรืองนี้ไม่มีผู้ใดทราบความเป็นอยู่ของตัวข้าพเจ้าเอง เพราะมีเหตุผลอยู่หลายประการ กล่าวคือ

ประการที่ ๑ ตั้งแต่การรับราชการครั้งแรก ก็อยู่แต่หัวเมือง ไม่คุ้นเคยกับข้าราชการทหารบก
 มากนัก ยิ่งข้าราชการพลเรือนก็คุ้นเคยแต่เฉพาะจังหวัดที่ข้าพเจ้ารับราชการอยู่เท่านั้น ตลอดจนเจ้านาย
 ไม่เคยรู้จักข้าพเจ้า เว้นแต่ พลโท พระองค์เจ้าทศศิริวงศ์ ผู้บัญชาการกองพลที่ ๔ ราชบุรี และ
 พลตรี หม่อมเจ้าทองทิพย์ ผู้บัญชาการกองพลที่ ๒ ปราจีนบุรี ซึ่งข้าพเจ้าเป็นนายทหารฝ่ายเสนาธิการ
 และเป็นหัวหน้านายทหารฝ่ายเสนาธิการตามลำดับเท่านั้น เอะอะก็จะขึ้นบริหารประเทศชาติ รู้สึกว่า
 จะไปไม่ได้อันเป็นประการแรก

ประการที่ ๒ การเมืองมีการสลับซับซ้อนกันมาก ซึ่งเห็นตัวอย่างมาแล้ว ไก่แก่วกกอกการ
 ๒๔๗๕ พอทำการ เป็นผลสำเร็จก็มีกบฏเกิดขึ้นเป็น ๒ - ๓ ครั้ง ทั้งพวกกอกการด้วยกันเองก็แตกแยกเป็น
 หลายก๊กหลายพวก ถึงกับจะควบคุมพรรคพวกรบกันเอง เพื่อจะครองอำนาจเป็นใหญ่ก็มีหลายครั้ง ยิ่ง
 ข้าพเจ้าไม่สนใจและไม่มีความรู้ตลอดจนไม่ได้ศึกษาเรื่องการเมืองแม่แต่น้อย เท่ากับมีฐานะอยู่เพียง
 พันราบจะกระโดดที่เกี่ยวให้ถึงยอด อาจจะถูกกลางคอกหักตายควยกลไกวิถีทางการเมืองก็เป็นได้

ประการที่ ๓ สมัยนี้โลกคับแคบด้วยความรู้ทางวิทยาศาสตร์ การสัญจรไปมาระหว่าง
 ประเทศซึ่งสมัยก่อนใช้เวลาไปมาตั้งเดือน มาสมัยนี้ใช้เวลาเพียง ๑ วันเท่านั้น ย่อมจะมีประมุขของ
 ประเทศต่าง ๆ มาเยี่ยมเยือนไม่เว้นแต่ละเดือน ถ้าถูกนายกรัฐมนตรีอย่างข้าพเจ้า โดยเอะอะไม่กระดิก
 หู เพียงจะคุยเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ไปไม่ไหวเสียแล้ว จะเอาหน้าของประเทศชาติไปไว้ที่ไหน ทั้งสมอง
 ที่จะพลิกแพลงทางการเมืองก็เข็นไปไม่ไหว ไก่แก่วกกำลังใจกำลังกายในการเสียสละเพื่อประเทศชาติ
 เท่านั้น ฉะนั้น จึงเป็นนายกรัฐมนตรีไม่ได้

ประการที่ ๔ ด้วยความกตัญญูต่อกษัตริย์ที่พ่อผู้ประคุณ ซึ่งจอมพล ป. พิบูลสงครามให้ความ
 ยุติธรรมต่อข้าพเจ้าหลายครั้ง คือครั้งแรกมีผู้กอกการด้วยกันมียศพันโทไม่เต็มชั้นอยู่ ๒ นาย และข้าพเจ้า

ยังมีเงินก้อนไม่เต็มขั้นขั้นพันโทเช่นเดียวกัน แต่ข้าพเจ้าได้รับยศเป็นพันเอกก่อน ถึงกับผูกการทั้ง ๒ นายนั้นเข้าไปต่อว่าต่อขานกับหาบวรา ข้าพเจ้ามีศิริเสนอย่างใจจึงได้รับยศเป็นพันเอกก่อน ทั้งนี้ ข้าพเจ้าเข้าใจว่าเมื่อเสนาธิการทหารบกไปตรวจราชการพื้นณฑลทหารบกที่ ๓ นครราชสีมา ซึ่งข้าพเจ้า ครองตำแหน่งอยู่ และได้ผลดีกว่าอีก ๔ มณฑล ต่อจากนั้นเมื่อสงครามมหาบูรพาเอเซีย โดยที่ ข้าพเจ้าได้มานายทหารกองพลที่ ๓ เขาคีและยี่คนคร เชียงตุงได้ ได้มีปากเสียงโต้ตอบกับแม่ทัพพม่า อย่างเป็นทางการหลายครั้ง ทั้งรายงานขามหนาแม่ทัพพม่าที่อกควย ถ้าจะพิจารณาทางวินัยทหารในเวลา สงครามแล้ว นับว่าข้าพเจ้ามีความดีคดีย่างร้ายแรง แต่ด้วยความรู้คุณปรากฏให้เห็นนอกข้าพเจ้าที่ทหาร ในกองพลที่ ๓ ที่ได้รับความลำบากยากแค้นแสนสาหัส ถึงกับส่งนายพล ๓ นายขึ้นไปตรวจสอบสวนความ เคื่อครอนของข้าพเจ้าและของทหาร ฉะนั้น การทำรัฐประหารครั้งนั้น ข้าพเจ้ามีความประสงค์อัน แน่วแน่ที่จะให้จอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อแก้คำวิพากษ์วิจารณ์ที่ไม่เป็นธรรม และ เพื่อจรรโลงประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป ด้วยเหตุผลทั้ง ๔ ประการที่กล่าวแล้ว ข้าพเจ้าจึง ไม่สามารถจะเป็นนายกรัฐมนตรีได้"

นายทหารนอกประจำการ เหล่านี้เข้าร่วมรัฐประหารโดยไม่มีกำลังหลัก เป็นของตนเองและแม้ว่า จะกลับเข้ารับราชการทหารอีก ก็อยู่ในฐานะลอย ๆ ไม่อาจมีบทบาทที่เด่นชัดในเวลาต่อมา (เว้นแต่ พันเอกเผ่า ศรียานนท์ ซึ่งโอนมาคุมกำลังฝ่ายตำรวจ) ยิ่งถ้าเกิดความขัดแย้งกับกลุ่มที่มีกำลังก็อาจถูก ชักได้โดยง่าย ดังตัวอย่างกรณีพลโททาจ กาจสงครามถูกกำลังตำรวจของ พล.ต.ท. เผ่า ศรียานนท์ จับแล้วบังคับให้เดินทางออกนอกประเทศเมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๑๓ ทั้ง ๆ ที่ในขณะนั้นดำรงตำแหน่ง รองผู้บัญชาการทหารบกอยู่ การที่พลโททาจ กาจสงครามถูกเนรเทศอย่างง่ายดายเช่นนี้ เพราะขาด กลุ่มที่คุมกำลังสนับสนุน ซึ่งเท่ากับเป็นการแสดงว่าบุคคลที่จะเป็นผู้มีบทบาทในคณะรัฐประหารจะต้องมี กำลังอำนาจเป็นหลักค้ำยันเป็นหลัก

กลุ่มที่สาม ได้แก่ นายทหารประจำการที่คุมกำลังหลักในการทำรัฐประหาร โดยมีกรมทหาร รบที่ ๑ ซึ่งมีพันเอกสฤษดิ์ ชนระวิชต์เป็นผู้บังคับการ เป็นกำลังสำคัญ เพราะเป็นกรมทหารกรมเดียว ที่ทหารทั้งกรมเข้าร่วมอย่างพร้อมเพรียง กลุ่มนี้เริ่มมีอำนาจมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้เพราะ เป็นที่พึง ของรัฐบาลคณะรัฐประหาร ซึ่งอยู่ด้วยความหวาดระแวงต่อการยึดอำนาจชน และการที่เกิดกบฏขึ้น

หลายครั้ง ดียิ่งทำให้กลุ่มนี้มีบทบาทสำคัญในการปราบปราม คณะรัฐประหารจึงรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณ ต้องให้ตำแหน่งสูงขึ้นเป็นรางวัล (Political rewards) ทั้งในกรณีพิเศษเอกสฤทธิ และรัชชโคได้เลื่อนเป็นพลตรี ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการกองพลที่ ๑ หลังจากเสร็จรัฐประหารเพียง ๑ วัน ได้เลื่อนเป็นแม่ทัพกองทัพที่ ๑ หลังจากเกิดกบฏวังหลวงเพียง ๒ วัน และหลังเกิดกบฏแมนฮัตตันไม่กี่เดือนได้เลื่อนเป็นรองผู้บัญชาการทหารบกและได้ยศพลเอกในเวลาต่อมา จนถึงการได้มาซึ่งตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก ทั้ง ๆ ที่จอมพลผิน ชุณหะวัณ ผู้บัญชาการทหารบกในขณะนั้นได้รับการชอรอง เป็นส่วนตัวจากจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ซึ่งต้องการเขาดำรงตำแหน่งนี้เสียเอง โดยการพูดส่วนตัวกับจอมพลผิน ชุณหะวัณ ผู้บัญชาการทหารบกในขณะนั้น ในทำนองที่ว่า "ถ้าฉันใหญ่ขึ้นมาครองตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกแล้ว เราทั้ง ๒ จะเกิดการถกเถียงหลัง การพยากรณ์ของท่านจอมพล ป. พิบูลสงครามนับว่าเป็นโหรที่ทำนายได้แม่นยำ" จอมพลผิน ชุณหะวัณได้ตรึกรองอนุญาตให้วัน จึงได้ตัดสินใจยอมรับตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกแก่พลเอกสฤทธิ และรัชชโครับช่วงต่อไป โดยให้เหตุผลว่า "นอกจาก เป็นรองผู้บัญชาการทหารบก ซึ่งรอคอยตำแหน่งนี้อยู่แล้ว ยัง เป็นเพื่อนร่วมชีวิตคุณกำลังที่สำคัญ (กรมทหารราบที่ ๑ มหาดเล็กรักษาพระองค์) ทำการรัฐประหาร และ เมื่อมีกบฏขึ้นทั้ง ๓ ครั้ง จอมพลสฤทธิ และรัชชโคก็แสดงความกล้าหาญ เค็ดเคียวช่วยจนราบคาบทุกครั้ง"

เมื่อโครงสร้างภายในคณะรัฐประหารแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่มใหญ่ ๆ เช่นนี้ จึงทำให้ไม่มีใครสามารถรวมอำนาจไว้แต่ผู้เดียว อำนาจได้กระจายออกไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้คุมกำลังฝ่ายต่าง ๆ ทั้งทหารและตำรวจ และยังคณะรัฐประหารขาดจุดมุ่งหมายที่แน่นอนสำหรับ เป็นแนวทางปกครองประเทศ ก็ยังทำให้การดำเนินงานของคณะรัฐประหาร เอนเอียงไปตามความต้องการของบุคคลต่าง ๆ ที่มีอำนาจในคณะรัฐประหารอยู่เรื่อย ๆ

^๑ คณะรัฐมนตรี (จิตพิภพ), เรื่อง เกม, หน้า ๔๔ - ๔๖

^๒ จอมพลผิน ชุณหะวัณ, เรื่อง เกม, หน้า ๔๔

^๓ เรื่อง เคียวกัน, หน้า ๔๔